

UNDERSÖKNING OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Detaljplan för Åby 1:27, Åby entré Västerhaninge, Haninge kommun

Enligt 6 kap. 5§ miljöbalken (tidigare 6 kap. 11§), ska kommunen undersöka om genomförandet av en detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. Undersökningen innebär att kommunen identifierar omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan, samt att kommunen samråder om detta med Länsstyrelsen och andra myndigheter som kan bli berörda av detaljplanen.

En sådan undersökning, eller behovsbedömning, togs fram under samrådsskedet. Kommunen gjorde då bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen har i sitt samrådsyttrande (2016-10-10) framfört att de delar den bedömningen. En strategisk miljöbedömning har därför inte gjorts och någon miljökonsekvensbeskrivning har inte tagits fram.

Under granskningsskedet har undersökningen uppdaterats enligt Haninge kommuns nya och utökade mall för undersökning om betydande miljöpåverkan. Den tidigare bedömningen kvarstår och denna uppdaterade undersökning kan därför ses som en övergripande hållbarhetsbedömning av detaljplanen.

Om projektet

Detaljplanens huvudsakliga syfte är att möjliggöra bostäder samt lokaler för verksamheter. Ny bebyggelse ska utformas på ett sätt som bidrar till att utveckla centrala Västerhaninge enligt de visioner som redovisas i Västerhaninge utvecklingsprogram, där en målsättning om Västerhaninge som en trivsamt och trygg småstadsmiljö med en variation av byggnader, aktiviteter och rum beskrivs.

MOTIVERAT STÄLLNINGSTAGANDE OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

En exploatering enligt förslaget bedöms få något negativa effekter på naturmiljöerna och de ekologiska spridningssambanden, samt dess relaterade ekosystemtjänster. Det finns även risk för stor negativ påverkan på yt- och grundvatten, men om planåtgärder genomförs kan de vattenrelaterade effekterna dämpas och bli neutrala. Planen bedöms inte medföra några oacceptabla risker relaterade till hälsa och miljö, och om föreslagna planåtgärder följs kan problematiska marktekniska förhållanden hanteras på ett godtagbart sätt. Planen kommer att förändra landskapet i och med att befintligt naturområde omvandlas till stadsbebyggelse, men den nya bebyggelsen får inte någon större negativ påverkan på den samlade kulturmiljön i Västerhaninge. Planen väntas ge ett positivt tillskott i området när det gäller mötesplatser, tillgänglighet och trygghet. Avslutningsvis kan planen väntas bidra positivt till uppfyllandet av delar av Haninges miljömål, främst genom att möjliggöra för en högre andel resor med kollektivtrafik, gång och cykel. I övrigt anses planen inte försämra möjligheterna att uppnå de globala och nationella miljömålen. Kommunens samlade bedömning blir därför att förslaget till detaljplan inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Sammanfattad bedömning tabell 1-6		Betydande miljöpåverkan	
		JA	NEJ
1	Miljömål		X
2	Natur		X
3	Sociala värden		X
4	Kulturella värden		X
5	Risk för hälsa om miljö		X
6	Övriga värden		X

PLANÅTGÄRDER

Sedan den tidigare behovsbedömningen togs fram har vissa av de då föreslagna planåtgärderna genomförts och inarbetats i detaljplanen. För att minska risken för negativ påverkan och för att undvika negativ miljöpåverkan föreslås dock fortsatt ett antal åtgärder. De är:

- Möjligheterna att genomföra dagvattenutredningens föreslagna åtgärder ska säkerställas, exempelvis bör ytor reserveras för fördröjning och rening av dagvatten.
- Färdig golvnivå bör ligga minst 0,5 m över gatunivå. Höjdsättningen ska även säkerställa att marken lutar bort från huskropparna och att ytliga avrinningstråk ordnas där det är möjligt. Detta för att säkerställa att vatten kan avrinna yttledes från fastigheten, så att översvämningar och fuktskador på hus undviks.
- De åtgärder som föreslås i bullerutredningen ska följas, så att riktvärdena för buller, med avsteg enligt Stockholmsmodellen, kan uppfyllas.
- Fasaden mot väg 257 ska vara i obrännbart material eller lägst brandteknisk klass EI 30. Det ska finnas utrymningsvägar som ej är riktade mot väg 257 och friskluftsintag ska placeras på skyddad sida eller på tak.
- Material som inte innehåller miljöskadliga ämnen, eller som inte avger föroreningar, bör väljas.
- Uppställning av fordon och arbetsmaskiner innehållandes petroleumprodukter får inom sekundär skyddszon endast ske på hårdgjorda ytor kopplade till dagvattennätet. Detta är i synnerhet viktigt under byggskedet.
- Någon form av ekologisk kompensation bör undersökas. Då de gröna ytorna i det svaga sambandet minskar och sambandet för barrskog minskar.

UNDERSÖKNING

MILJÖMÅL

BESKRIVNING AV NULÄGET

2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030, som beskriver hur världen ska arbeta för hållbar utveckling genom att utrota extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor, lösa klimatkrisen och säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. I Sverige är kommuner inkluderade i genomförandet av målen. Planförslaget berörs främst av mål nummer 6. 'Rent vatten och sanitet', 11. 'Hållbara samhällen och städer' och 15. 'Ekosystem och biologisk mångfald'.

Sveriges riksdag har beslutat om svenska miljömål (miljökvalitetsmål). De är 16 stycken och utgör en gemensam riktning för det svenska miljöarbetet. Utifrån länets utmaningar har Stockholms länsstyrelse valt att prioritera följande sex mål: begränsad klimatpåverkan, frisk luft, giftfri miljö, ingen övergödning, god bebyggd miljö och ett rikt växt- och djurliv. Kommunernas roll i arbetet för att uppnå miljömålen är att översätta nationella och regionala mål till lokala mål och åtgärder som blir verktyg i den lokala politiken. Planförslaget berörs av målen 'Begränsad klimatpåverkan', 'Ingen övergödning', 'Grundvatten av god kvalitet' 'God bebyggd miljö', samt 'Ett rikt växt och djurliv'.

Haninges kommunfullmäktige beslutade 2017 om ett Klimat- och miljöpolitiskt program. I programmet finns mål för fossilfria resor och transporter, hållbar stadsutveckling, rent vatten och naturens mångfald, samt hållbar konsumtion och resurseffektiva kretslopp. Planförslaget berörs av målen 'Fossilfria resor och transporter', 'Hållbar stadsutveckling', samt 'Rent vatten och naturens mångfald'.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Agenda 2030				
Sveriges nationella miljömål				
Klimat och miljöpolitiskt program – Haninge kommun				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Haninges miljömål

När det gäller fossilfria resor och transporter bör den föreslagna planen, med ett läge nära kollektivtrafik och service och med goda cykelparkeringsmöjligheter, bidra till etappmålet att andelen resor med kollektivtrafik, gång och cykel ökar. I och med att planen är i anslutning till befintlig bebyggelse och inom det som beskrivs som den regionala stadskärnan bidrar planen även till uppfyllandet av delmålet hållbar stadsutveckling. Bebyggelsen är placerad för att undvika stor och direkt negativ påverkan på områden av betydelse för biologisk mångfald. Med föreslagna åtgärder för dagvattenhantering kan planen dessutom bidra till en minskad föroreningsbelastning och öka möjligheterna att nå miljökvalitetsnormerna i recipienten. Det är viktigt för uppfyllandet av etappmålen som berör rent vatten och naturens mångfald. I sin helhet bedöms planen bidra positivt till uppfyllandet av kommunens miljömål. Detta eftersom planen inom många områden leder till en utveckling som är i rätt riktning i förhållande till miljömålen och dess tillhörande etappmål. Men planen motverkar, till viss del, måluppfyllandet genom att inte integrera ett livscykelperspektiv för att minska själva bebyggelsens växthusgasutsläpp, och genom att påverka delar av de ekologiska spridningssambanden negativt.

Nationella och globala miljömål

De kommunala målen är sammanlänkade med de nationella och de globala målen. I ett större perspektiv bedöms inte planen ha någon betydande påverkan på möjligheterna att uppfylla de globala eller de nationella målen, men det går att se om planen bidrar till en utveckling som är i rätt riktning, eller ej. Ett genomförande av planen, med föreslagna planåtgärder, kan förbättra vattenkvaliteten i recipienten och försvårar sannolikt inte möjligheterna att uppnå målet som berör rent vatten. Eftersom planen främjar en regional utvecklingsplanering och ger ett tillskott av nya bostäder bidrar den även

positivt till delar av målet om hållbara samhällen och städer. Att bostäderna uppförs i anslutning till befintlig bebyggelse och att bäckravinen lämnas oexploaterad gör att viktiga naturområden och förutsättningar för biologisk mångfald kan bevaras på ett bättre sätt än vad som annars hade varit fallet. Sammantaget bedöms inte planen försämra möjligheterna att uppnå de globala hållbarhetsmålen.

Av samma anledningar som nämnts ovan bedöms planen inte heller motverka uppfyllandet av de nationella miljömål som planförslaget särskilt berör. Det finns dock osäkerheter rörande bebyggelsens klimatpåverkan.

Tabell 1. $X = \text{utan planåtgärd}$ (X) = med planåtgärd

NATUR

BESKRIVNING AV NULÄGET

Naturmiljö samt värdefulla naturtyper och arter

Planområdet består till stor del av naturmiljö i form av bland- och barrskog med flertalet stora och grova tallar. Den västra delen av området är tämligen städad beträffande förekomsten av död ved, medan det i den östra delen finns inslag av gamla torrträd och lågor av gran. En genomförd trädinventering har visat att det finns två bevarandevärda tallar (nivå 3 av 5) inom den mark som föreslås att exploateras.

I planområdets östra del rinner Åbyån i en nedskuren och slingrande bäckravin. I slänten ner mot ån finns grov och högvuxen grandominerad skog. Trädskiktet, som är olikåldrigt, har även inslag av al, björk och asp, samt enstaka alm, lönn, ek, ask, sälg och rönn. Buskskiktet är svagt utvecklat och består av enstaka hägg, hassel, brakved, druvfläder och svarta vinbär.

Enligt Artportalen har inga fynd av hotade arter gjorts inom planområdet. Däremot har observationer av hotade fågelarter, såsom tornseglare (EN), grönfink (EN) och stare (VU), rapporterats från det närliggande bostadsområdet Åby.

Det finns i nuläget ingen skyddad natur inom planområdet, men bäckravinen, som ger karaktär åt området, är utpekad som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen (ärendebeteckning N334-2004). Där finns värdefulla ekologiska strukturer och förekomst av signalarter. Till följd av de höga naturvärdena har bäckravinen även bedömts uppnå naturvärdesklass 2 enligt Haninge kommuns naturkatalog (Ekodatabasen). Naturvärdena i bäckravinen är beroende av att det fortsatt är skuggigt och fuktigt i ravinmiljön och att markvatten och grundvatten kan rinna fram naturligt i sluttningen ned mot bäcken. För att säkerställa att naturvärdena bibehålls behövs en buffertzon om 30m, för att fortsatt möjliggöra vattnets naturliga rörelser genom jordlagren och för att bevara en trädbevuxen zon som gör att mikroklimatet i ravinen förblir intakt.

I princip hela planområdet, utom delen längst i väst, är klassat som spridningssamband för barrskogsmesar och utgör därmed en viktig del av kommunens barr- och blandskogsnätverk (Calluna, 2014). I den regionala grönstrukturen ingår den östra delen av planområdet dessutom i ett svagt grönt samband som länkar samman Hanvedenkilen och Tyrestakilen. Områdets grönstruktur som helhet bedöms därför som värdefull.

Vatten

Planområdet består i huvudsak av naturmark där underliggande jordart är isälvssediment sand med god infiltrationsförmåga. Det gör att merparten av all nederbörd sannolikt infiltreras i dagsläget och att nästan all avrinning bort från området sker i form av grundvattenflöde. Grundvattnets strömning är i samma riktning som marken och berggrunden lutar, i huvudsak åt öster (PM geoteknik, Geoteknologi Sverige AB, 2019).

Den östra delen av planområdet ligger inom primär skyddszon för Hanvedens vattenskyddsområde och resterande del ingår i sekundär skyddszon. Inom dessa områden finns skyddsföreskrifter. Enligt de

senaste reviderade föreskrifterna krävs, bland annat, tillstånd för utsläpp av dagvatten samt för mark- och anläggningsarbeten.

Planområdet ligger inom grundvattenförekomst Jordbromalm (SE656020-163276), som bedöms ha god kemisk grundvattenstatus samt god kvantitativ status. Dock har flera miljögifter identifierats och enligt riskbedömningen finns verksamheter som kan ha potentiell påverkan på vattenförekomstens framtida status. Verksamheter inom planområdet som kan påverka halterna av förorenande ämnen berör främst transport och infrastruktur, där olyckor och saltad väg nämns som risker.

Nästintill hela planområdet ligger inom avrinningsområdet för Husbyån (SE655850-163256), dit avrunnet vatten når via Åbyån. Husbyån är ett av länets viktigaste fortplantningsområden för havsöring och ån har höga fiskeribiologiska värden. Enligt VISS har Husbyån måttlig ekologisk status till följd av vandringshinder och övergödande ämnen. Kemisk status är klassad som ej god då halterna av PFOS, PBDE och kvicksilver är för höga. Vattenförekomsten har miljökvalitetsnorm med kvalitetskrav där god ekologisk status ska uppnås till 2033. God kemisk ytvattenstatus ska också uppnås.

En liten del av det västra planområdet ingår i avrinningsområdet för Vitsån (SE655625-163078). Vitsån har bedömts ha måttlig ekologisk status och den uppnår ej god kemisk status. De främsta miljöproblemen utförs av övergödning, fysisk påverkan på livsmiljöer, samt miljögifter. Precis som för Husbyån har även Vitsån miljökvalitetsnorm med kvalitetskrav där god ekologisk status ska uppnås till 2033. Även god kemisk ytvattenstatus ska uppnås.

Grundvattenmätning har utförts i anslutning till området genom mätning i ett nyinstallerat grundvattenrör, med spetsen nedförd i permeabelt friktionsjordlager. Grundvattnets trycknivå uppmättes till +25,8, vilket motsvarar att grundvattnet finns ca 7,7 m under markytan vid röret. Befintligt grundvattenrör behöver mätas under en längre tid för att bedömningar av grundvattenytans variation under året ska kunna göras.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Naturmiljö				
Värdefulla naturtyper, arter och spridningssamband				
Skyddad natur				
Riksintressen				
Grundvatten	x		(x)	
Ytvatten		x	(x)	(x)
Kumulativa effekter				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Naturmiljö samt värdefulla naturtyper och arter

Om planförslaget genomförs kommer skogen i den västra delen av planområdet att avverkas. Detta eftersom underjordiska garage planeras, vilket gör det svårt att bevara och ersätta befintlig vegetation. Trädinventeringen poängterar däremot att de bevarandevärda träden växer på platser som gör att de även efter att bostadshuset har etablerats bör klara sig fint. Skogsområdet i de östra delarna, där bäckravinen och de högsta naturvärdena finns, kommer att bevaras och planläggas som natur.

Buffertzonen på 30m respekteras nästintill i sin helhet. Trots anpassningarna och försiktighetsåtgärderna bedöms planen ha en något negativ påverkan på naturmiljön och de arter som är beroende av den, då en stor del av den befintliga naturmiljön inom planområdet, varav en liten del inom buffertzonen, kommer att exploateras. De skyddsvärda fågelarter som observerats i närområdet häckar i stora delar av landet och i flera olika landskapstyper. Enstaka individer kan, i perioder, antas uppehålla sig inom den del av planområdet som exploateras. Dock finns likvärdiga landskap och livsmiljöer i planrådets närhet, som kan fungera som substitut för den avverkade naturmarken.

Spridningssamband

De ekologiska sambanden förväntas påverkas negativt, då stora delar av det utpekade spridningssambandet inom planområdet kommer tas i anspråk av ny bebyggelse. Skogen som blir

ianspråktagen är dock redan relativt avskärmd av befintliga vägar, spår och bebyggelse, varför bedömningen blir att den samlade påverkan är enligt den lägre skalan.

Dagvatten och ytvatten

Förutsättningarna har förändrats sedan dagvattenutredningen genomfördes. Detta då det ena kvarterets utbredning och position justerats något. Justeringen bör dock inte nämnvärt förändra dagvattenutredningens slutsatser, då andelen hårdgjord yta i stort sett förblivit densamma.

Den nya bebyggelsen leder till mer hårdgjorda ytor och det underjordiska garageget begränsar ytterligare möjligheterna till infiltration och fördröjning. Efter exploatering beräknas flödet, om fördröjningsåtgärder inte vidtas, öka från 132 l/s till 432 l/s vid ett 20-årsregn. För 100-årsregn ökar avrinningen från 224 l/s till 737 l/s. Det medför att fördröjningsanordningar måste införas, för att inte mer vatten ska avledas från området än vad dagens naturmark bidrar med, och för att regn motsvarande 20mm ska kunna tas om hand lokalt. Beräkningar i dagvattenutredningen visar där att det krävs en total magasinvolym om ca 240 m³, uppdelat på olika platser inom planområdet, för att uppnå kravet. Förutsättningarna för lokalt omhändertagande av dagvatten bedöms som mycket goda inom planområdet, till följd av markens höga genomsläpplighet och den låga grundvattennivån. Rekommenderad fördröjning kan, enligt dagvattenutredningen, uppnås med hjälp av underjordiska magasin, stuprörsutkastare till infiltrationsstråk, genomsläppliga beläggningar, eller växtbäddar.

Efter fördröjning ansluts dagvatten från fastigheterna till det kommunala ledningsnätet. Utsläppspunkt för ledningarna ligger sedan inom primär skyddszon för Hanvedens vattenskyddsområde. Det gör att vattnets föroreningshalt måste beaktas för att inte äventyra vattenskyddsområdet. Föroreningshalten måste även beaktas i förhållande till recipienten Husbyån. Översiktliga beräkningar indikerar att föroreningsmängderna väntas öka för samtliga undersökta ämnen efter exploatering, om inte rening sker. Om rening av dagvattnet istället sker enligt det förslag som presenteras i dagvattenutredningen kan halterna av samtliga undersökta ämnen minska till nivåer som är lägre än de nuvarande. Den framtida exploateringen förväntas därför inte leda till en försämring av recipientens, eller grundvattnets, statusklassning.

Avslutningsvis rekommenderas att genomtänkta materialval görs, för att undvika läckage av föroreningar.

Grundvatten

I och med att stora delar av planområdet exploateras och blir hårdgjort kommer infiltrationen att minska. Därför bör generell en dagvattenhantering som gynnar infiltration användas för att bibehålla grundvattenbalansen i området. I dagvattenutredningen och i analysen av de geotekniska förhållandena (2017) framkommer det dock att förändringar av mängden vatten som infiltreras inom planområdet inte anses ha någon betydande påverkan på grundvattennivån överlag.

För att inte åstadkomma en permanent grundvattensänkning ska dräneringsnivåerna för de nya byggnaderna och nivån för det underjordiska garaget inte ligga lägre än tidigare uppmätta grundvattennivåer. För att helt utesluta att grundvattenytan inte ligger över tänkta schaktbottennivåer rekommenderas att ytterligare ett rör installeras i den västra delen av området och att mätningar genomförs ca fyra gånger per år fram till byggstart (PM Geoteknik).

Under genomförandet får uppställning av fordon och arbetsmaskiner med petroleumprodukter inom vattenskyddsområdet endast få ske på hårdgjorda ytor kopplade till dagvattennätet.

Kumulativa effekter

Planområdet är beläget i den yttre delen av Haninges regionala stadskärna och omfattas av utvecklingsprogrammet för Västerhaninge. Där framkommer att centrumkärnan ska utvecklas och förtätas. Det går därför att anta att den undersökta detaljplanen, tillsammans med närliggande detaljplaneprojekt för Västerhaninge centrum och Åby 1:39, kan ge upphov till kumulativa effekter på den lokala natur- och vattenmiljön. Huruvida effekterna blir större än de additiva, dvs. större än summan av de enskilda projektens påverkan, är svårt att avgöra.

Tabell 2. X =utan planätgard (X)= med planätgard

SOCIALA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Planområdet består av naturmiljö med bland- och barrskog i ett relativt flackt landskap. Ravinen ger dock karaktär åt området. Upplevelsevärden och den rekreativa miljön är främst kopplade till just Åbyån och ravinen. Vissa upplevelsevärden finns även kopplade till stråket norrut mot Hanveden. Närheten till Hanveden, med höga skogliga upplevelsevärden, gör att tillgången till rekreation och tätortsnära natur är mycket god. Strax norr om planområdet ligger dessutom Åbyparken med en lekplats och ett bredare utbud av rekreativa kvaliteter och funktioner. Planområdet omfattas inte av riksintressen kopplade till friluftslivet.

På Åbyplan, väster om planområdet, finns ett visst serviceutbud och i Västerhaninge centrum, ca 350m bort, finns ett bredare serviceutbud samt god tillgång till olika kollektiva färdmedel. Skola finns också i närheten. Planområdet har goda kommunikationsmöjligheter, med närhet till kollektivtrafik och större bilvägar. Längs med området löper även ett regionalt cykelstråk.

Det finns inga anlagda mötesplatser inom planområdet idag. Planområdet och dess omgivande gator kan upplevas som otrygga kvällstid då ytorna är stora och ödsliga med få omgivande byggnader.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Tätorts- eller bostadsnära natur enligt 2 kap. 7 § PBL				
Rekreation 2 kap. 7 § PBL och 8 kap. 9 § PBL				
Riksintresse				
Offentlig service				
Offentliga rum				
Tystnad				
Kommunikation och tillgänglighet				
Trygghet				
Skyddade områden med avseende på sociala värden				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Planen kan möjligtvis ge viss negativ påverkan på rekreativa värden, men just den gröna yta som bebyggs har sannolikt begränsade värden som tätortsnära natur och för rekreation. Grönytan ingår dock i ett landskapsstråk som hänger samman med ravinen och sträcker sig norrut mot Hanveden. Växtlighetens bullerdämpande funktion försvinner också.

Planen utgör en förtätning av den befintliga tätorten i och med att den förläggs inom det samlade bebyggelseområdet och har närhet till ett bredare service- och kollektivtrafikutbud. Förtätning bidrar i förlängningen till ökat underlag för kommersiell och offentlig service.

Den föreslagna planen medger nya mötesplatser och en torgbildning. Även innergårdarna har, trots sin halvöppna karaktär, möjlighet att bli mötesplatser för de boende. Därutöver möjliggör planen sannolikt ökad upplevelse av trygghet i området, då ett mer definierat gaturum skapas. Den nya bebyggelsen bidrar till att mer människor är i rörelse och med entréer både mot gata och gård finns fler "ögon på gatan". Planen bedöms därför ge positiv påverkan när det gäller mötesplatser, tillgänglighet och trygghet.

Tabell 3 X = utan planätgård (X) = med planätgård

KULTURELLA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Landskapsbild och kulturmiljö

Det finns ingen bebyggelse inom planområdet idag. Däremot angränsar planområdet till befintlig bebyggelse i Åby, med friliggande lamellhus som uppfördes under 1960-talet. Enligt den kulturhistoriska områdesbeskrivningen för Västerhaninge är Åby ett fint exempel på den sena modernismens folkhemsarkitektur och området utgör en pedagogisk redovisning av Västerhaninges historia och utvecklingsskeden. Helhetsmiljön i Åby, med låg bebyggelse och påtaglig naturkontakt, är värdefull och bostadsområdet är identifierat som en särskilt värdefull kulturmiljö i Västerhaninge.

I övrigt karaktäriseras omgivningarna i Västerhaninge av gles och relativt låg tätortsbebyggelse, där all bebyggelse, förutom kyrkan, är underordnad trädhöjden. Den kulturhistoriska områdesbeskrivningen förklarar att en fortsatt lågskalig bebyggelse och ett aktivt arbete med bevarande och åskådliggörande av kulturhistoriskt värdefulla miljöer är viktigt för att främja den övergripande karaktären och kulturmiljön i Västerhaninge. Det gäller dock framförallt för området söder om järnvägen.

Fornlämningar

I västra delen, intill rondellen på Nynäsvägen, finns en registrerad kulturhistorisk lämning i form av en grav markerad med sten/block. Vid samråd med Länsstyrelsen har det konstaterats att denna är flyttad (förstörd).

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Landskapsbild				
Byggnadsminnen				
Fornlämningar				
Kulturhistoriska landskap och byggnader				
Riksintresse				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Planen kommer att förändra landskapet märkbart med ny tät flerbostadsbebyggelse. Upplevelsevärdena kommer att påverkas i och med att området blir tätortsbebyggelse istället för naturmiljö. Detta upplevs både från Nynäsvägen och av de närboende som i dagsläget har utblick över skogspartiet där den nya bebyggelsen föreslås. Den nya bebyggelsestrukturen kan dock bli mer lättolkad och den kan förstärka stadskänslan i och med att två nya kvarter bildas. Dessa möter gaturummet i söder och väster på ett sätt som kan skapa en tydligare rumslighet.

Den nya, föreslagna, detaljplanen påverkar inte byggnaderna och den värdefulla kulturmiljön i Åby direkt. Däremot kan den nya bebyggelsen få en något negativ påverkan på helhetsbilden i Åby, då de nya byggnaderna inte förhåller sig till den rådande höjdskalan och då en del av den befintliga naturkontakten försvinner.

Tabell 4 X = utan planåtgärd (X) = med planåtgärd

RISK FÖR HÄLSA OCH MILJÖ

BESKRIVNING AV NULÄGET

Luftkvalitet

Överlag bör luftkvaliteten inom planområdet vara god. Men som en följd av trafikläget kan luftkvaliteten i närheten av de mer trafikerade vägarna och i närheten av cirkulationsplatsen, antas vara något sämre.

Växthusgaser

Då planområdet i dagsläget till stor del är obebyggt och utgörs av skogsmark kan det anses vara en kolsänka, om än en relativt liten sådan. Nuvarande antropogena utsläpp av växthusgaser kan relateras till trafiken i området.

Buller

Trafikläget i närheten av planområdet är ansträngt under rusningstid och köbildning är vanligt förekommande. I analyserade framtidsscenarier, då planerad bebyggelse färdigställts, förväntas antalet fordonsrörelser öka. Med tanke på närheten till de trafikerade vägarna och till järnvägen är planområdet utsatt för omfattande trafikbuller.

Risk för olyckor

I riskbedömningen (2020) har främst tekniska olycksrisker med direkt påverkan på människors hälsa och säkerhet undersökts. Riskkällor som identifierats utgörs av Nynäsbanan (järnväg), som löper ca 60m söder om planområdet, och väg 257, som går genom en cirkulationsplats i planområdets sydvästra hörn. Det transporteras farligt gods utmed båda sträckorna. På järnvägen är riskerna främst kopplade till godstransporter med risk för gasutsläpp. Väg 257 är rekommenderad sekundär led för transport av farligt gods och det förekommer transport av bland annat brandfarliga vätskor till Preem-stationen ca 1km bort. Väg 257 har hög trafiksäkerhet och få rapporterade olyckor. Riskutredningen visar att sannolikheten att det inträffar en svår olycka med fordon som transporterar farligt gods är mycket låg.

Förorenade områden och miljöfarlig verksamhet

Inga uppgifter finns om tidigare miljöpåverkande verksamheter inom planområdet. Provtagning av mark genomfördes och rapporterades i den översiktliga markundersökningen (Miljöanalys, 2018). Resultatet för samtliga provpunkter visar inga halter som överstiger Naturvårdsverkets riktlinjer för känslig markanvändning.

Översvämning

Bortsett från bäckravinen visar lågpunktskarteringar att delar av planområdet ligger i en mindre svacka, men marken har där en hög genomsläpplighet. Avrinning sker i dagsläget främst från vägarna och från parkeringen. Befintlig dagvattenledning, som även hanterar vatten från delar av det närliggande bostadsområdet har en flödeskapacitet (i den flackare delen) på 110 l/s. Vid 20-årsregn uppgår avrunnet vatten från Åbyvägen och Ringvägen, som belastar det befintliga ledningsnätet, till ca 62 l/s. Vid 100-årsregn är motsvarande flöde ca 106 l/s.

Vatten från planområdet ytavrinner till Åbyån, som i planområdets sydöstra hörn passerar genom en vägtrumma under Nynäsvägens vägbank. Kapaciteten för befintlig trumma saknas, men det förekommer att den översvämmas.

Markförhållanden

Jordarterna i planområdet består av isälvs sediment, sand, som generellt är stabil och har god bärighet. Den geotekniska undersökningen visar dock att isälvsavlagringen är mycket komplex och består av morän, samt sten, grus, sand, silt och lera som i omgångar avlagrats i oregelbundna former och mäktigheter. Det östra kvarteret som planeras att uppföras hamnar nära en slänt som leder ner till bäckravinen. Slänten mot ravinen ligger idag med en vinkel om ca 35°, således ungefär i rasvinkel, vilket innebär att det finns möjliga komplikationer i form av skredrisk.

Radon

Enligt Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF) finns inga uppgifter om förhöjda halter av radon inom planområdet. Utförd radonundersökning har även visat att området kan klassas som normalradonmark.

Lokalklimat

Lokalklimatet bedöms i dagsläget som gott, då skogsmarkerna ger förutsättningar för ett bra mikroklimat.

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Luftkvalitet och växthusgaser				
Buller		x	(x)	
Risk för olyckor		x	(x)	
Förorenade områden och miljöfarlig verksamhet				
Översvämning	x	(x)		
Markförhållanden	x		(x)	
Strålning				
Lokalklimat				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Luftkvalitet

Tätare bebyggelse och ökade trafikrörelser påverkar luftkvaliteten negativt. Tekniska framsteg kan dock motverka en del av utsläppen av hälsoskadliga partiklar från trafiken. Eftersom skogen och växtligheten med dess luftrenande funktioner försvinner, kommer luftkvaliteten sannolikt att påverkas något negativt.

Växthusgaser

Påverkan på utsläpp av växthusgaser bedöms bli något negativ. Vid avverkning och markarbeten frigörs sannolikt det i marken och växtligheten bundna kolet. Utöver det tillkommer utsläpp av växthusgaser i byggskedet. Biltrafiken väntas i framtiden, när området är fullt utbyggt, att öka. Med hjälp av mobilitetslösningar kan antalet nya parkeringsplatser som planeras i ett underjordiskt garage under bostadshusen hållas relativt lågt. Då planområdet har god tillgång till kollektivtrafik (pendeltåg 350m bort och bussar alldeles intill) och nära till skolor och service ges möjligheter till en mer transportsnål livsstil. Precis intill passerar även ett regionalt cykelpendlingsstråk och det planeras för gott om cykelparkeringsplatser för både boende och besökare.

Buller

Den tillkommande bebyggelsens utsätts för buller från Nynäsvägen och järnvägen, men byggnaderna ska utformas så att de fungerar bullerdämpande mot norr och mot innergårdarna. Genomförd bullerutredning visar att samtliga fasader i den föreslagna planen, utifrån dagens förhållanden, utsätts för ljudnivåer under det godkända riktvärdet på 65 dBA. Däremot riskerar riktvärdet i framtida scenarier med ökad trafik att överskridas på vissa ställen. Utredningen visar vidare att riktvärdena för buller, med avsteg enligt Stockholmsmodellen, kan uppfyllas med genomtänkta planlösningar. Det innebär att hälften av de större lägenheternas bostadsrum ska placeras på sidan med lägst ljudnivå (<55 dBA), dvs. mot Ringvägen. Riktvärdena för större lägenheter går dock inte att uppfylla överallt. För byggnaden närmast Åbyvägen kan istället små lägenheter (max 35 m²) placeras utmed de mest bullerutsatta fasaderna, eftersom sådana lägenheter har andra bullerkrav. Med lämpliga val av fasad, fönster och eventuella uteluftdon anses riktvärdena för en acceptabel ljudnivå kunna nås inomhus med stängda fönster. Riktvärdena bedöms även möjliga att uppfylla vid gemensamma uteplatser. De placeras lämpligast vid byggnadernas baksida, mot Ringvägen, och de kan på vissa ställen behöva kompletteras med bullerskyddsskärmar närmast korsningen mellan Åbyvägen och Ringvägen.

Buller som uppstår under byggskedet är också viktigt att beakta.

Farligt gods och risk för olyckor

Att bygga bostäder inom relativ närhet till transportleder med farligt gods innebär en del risker. Resultatet av riskbedömningen visar att det finns förhöjda risknivåer inom planområdet, men att risken ligger på en acceptabel nivå, även inräknat prognosticerad framtida trafikökning. Vidare anses att platsen för den föreslagna planen är lämplig. Vissa förebyggande skyddsåtgärder är ändå att rekommendera. Föreslagna åtgärder är att fasad mot väg 257 ska vara i obrännbart material eller lägst brandteknisk klass EI 30, att utrymningsvägar som ej är riktade mot väg 257 finns, samt att friskluftsintag placeras på skyddad sida eller på tak.

Markföroreningar

Då inga föroreningar påträffats krävs inga efterbehandlingsåtgärder. Jordmassorna kan potentiellt även återanvändas inom planområdet.

Översvämning

Efter exploatering ökar flödet, till följd av ökad andel hårdgjord yta, men en stor del av dagvattnet kommer sannolikt fortsatt infiltreras i marken. Planen bedöms medföra viss risk för negativ påverkan med hänsyn till översvämning. Vid framtida flöden från 20-årsregn beräknas planområdet, om rekommenderade fördröjningsåtgärder införs, belasta ledningsnätet med 36 l/s, vilket är lägre än dagens nivåer. Vid ett 100-årsregn finns dock risk att kapaciteten i det befintliga ledningsnätet överskrids. Dagvatten kommer då avrinna ytligt mot Åbyån. Med en genomtänkt höjdsättning, där lägsta golvnivå förläggs högre än omgivande mark, kan översvämningar i bostadsmiljön undvikas. Då kan Ringvägen fungera som en sekundär avrinningsväg när ledningssystemet blir fullt. I planområdets västra del planeras torgytan ligga lägre än omgivande vägar. Därmed är det mycket viktigt att höjdsättningen anpassas så att marken lutar bort från huskropparna och att ytliga avrinningstråk ordnas där det är möjligt.

Om fördröjningsrekommendationerna enligt dagvattenutredningen följs kommer vägtrumman inte påverkas mer än i dagsläget.

Lokalklimat

Lokalklimatet bedöms påverkas något negativt i och med att naturmarken exploateras. Förslaget kommer att ge vindskyddade innergårdar men gårdarna blir relativt små och skuggiga.

Markförhållanden och risk för skred

Planområdet har goda grundläggningsförhållanden med hänsyn till jordarter. Risk för negativ påverkan finns dock med hänsyn till bebyggelsens och vägnas närhet till ravinen. Vid den geotekniska okulärbesiktningen konstaterades trots allt att de nybyggda husen inte bedöms orsaka skred i slänten, om de grundläggs med källare. Om de ska grundläggas med platta på mark behöver kontrollberäkningar och eventuell djupgrundläggning göras för att utesluta skredrisk mot ravinen. Vidare framgår att om dagvatten ska infiltreras vid släntrönet mot ravinen, så är det viktigt att beakta att vattenmättat grus har andra egenskaper gällande benägenhet till skred.

Tabell 6. X = utan planåtgärd (X) = med planåtgärd

ÖVRIGA VÄRDEN				
BESKRIVNING AV NULÄGET				
Nynäsbanan omfattas av riksintresse för trafikslagets anläggningar enligt MB 3 kap 8 §. Riksintresset ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen. Funktionen hos transportsystemet ska säkerställas och tillkommande bebyggelse får inte negativt påverka nuvarande eller framtida nyttjande av denna.				
Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Övriga riksintressen				
Energiförsörjning				
SAMMANFATTNING PÅVERKAN				
Den föreslagna bebyggelsen bedöms inte påverka riksintresset.				

Tabell 5. X = utan planåtgärd (X) = med planåtgärd

EKOSYSTEMTJÄNSTER

BAKGRUND

Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor. Tjänsterna kan delas in i fyra grupper utifrån vilken funktion de har. **Försörjande** ekosystemtjänster är de livsnödvändiga resurser som naturen tillhandahåller, till exempel syre, rent vatten och råvaror. **Kulturella** ekosystemtjänster omfattar andliga och upplevelsemässiga värden som bidrar till vårt välbefinnande, till exempel skönhet, inspiration och rekreation. **Reglerande** ekosystemtjänster är nyttan människor har av ekosystemfunktioner som påverkar miljöfaktorer, till exempel klimat, översvämningar och avfallsnedbrytning. **Stödjande** ekosystemtjänster är grundläggande funktioner i ekosystemen som är en förutsättning för alla de andra ekosystemtjänsterna, till exempel fotosyntes och biokemiska kretslopp.

I planeringen ska ekosystemtjänsterna identifieras och synliggöras för att beaktas i avväganden mellan olika intressen. Det finns också möjlighet att skapa nya ekosystemtjänster i samband med exploatering och förvaltar, framförallt i områden där det råder brist på ekosystemtjänster. Det finns flera nationella mål som lyfter vikten av integrering av ekosystemtjänster i planeringen av den byggda miljön.

BESKRIVNING NULÄGE

En förenklad ekosystemtjänstanalys har genomförts med hjälp av Boverkets verktyg ESTER 2.0. Analysen har avgränsats till planområdets västra del, den del som ska exploateras.

Analysen visar att planområdet i dess nuvarande form besitter flertalet stödjande tjänster. Naturmiljön bidrar till biologisk mångfald, ekologiska samband och livsmiljöer, samt till de naturliga kretsloppen. Till följd av den relativt stora andelen naturmark bidrar planområdet dessutom med många reglerande tjänster, som rening och reglering av vatten, bullerdämpning, samt förutsättningar för pollinerande växter. De vattenreglerande tjänsterna bidrar även delvis till vattenförsörjning i och med kopplingen till grundvattnet och vattenskyddsområdet. I övrigt är de försörjande tjänsterna få. Vad gäller kulturella ekosystemtjänster har området visst värde för mentalt välbefinnande och psykisk hälsa, medan värdet för social interaktion och identitet är begränsat, om än inte oviktigt.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Med hjälp av Boverkets verktyg kan den nuvarande situationen jämföras med den framtida, då planområdet är exploaterat enligt föreslagen detaljplan. Analysen av utfallet för planförslaget är dock bristfällig, då det fortfarande råder viss osäkerhet kring hur bostadsgårdarna, förgårdsmarken samt allmän platsmark kommer utformas och vilken typ av växtlighet som kommer planteras.

Analysen visar att en stor del av de befintliga ekosystemtjänsterna kommer försvinna i och med att naturmarken exploateras och ett underjordiskt garage byggs. Störst negativ effekt blir det för de stödjande ekosystemtjänsterna där utfallet i samtliga delkategorier blir negativt eller mycket negativt. Även för de reglerande tjänsterna väntas förändringen överlag bli negativ. Med genomtänkta planeringar med riklig och varierande förekomst av blommande växter kan möjligtvis förutsättningarna för pollinerande växter förbättras. De försörjande tjänsterna var redan i ursprungsläget knappa och påverkan blir där oförändrad. Vad gäller de kulturella tjänsterna så minskar majoriteten av dem, speciellt de som är kopplade till den tidigare naturmarken och grönskan. Positiv utveckling kan dock väntas för aspekter kopplade till social interaktion, då de nya bostäderna och bostadsgårdarna gör platsen och den närliggande naturen mer tillgänglig för fler.

Förlorade ekosystemtjänster kan kompenseras för, ersättas eller återställas. I praktiken är det dock svårt att fullt ut kompensera för förlorade tjänster och det tar i regel lång tid att uppnå goda resultat.

MILJÖBEDÖMNINGEN UTFÖRD AV:

Harald Andersson, miljöplanerare

Med stöd av Fredrik Palm, planarkitekt